

Position Paper Rondetafelgesprek Tweede Kamer
Situatie van Afghaanse bewakers die voor Nederland hebben gediend
VluchtelingenWerk Nederland – 14 oktober 2024

De [tolkenregeling](#) bestaat sinds 2014 en omvat werkafspraken rondom lokale medewerkers die ten behoeve van een Nederlandse militaire missie werkzaamheden hebben verricht en als gevolg hiervan gevaar lopen. VluchtelingenWerk kreeg in 2015 voor het eerst een vraag van een tolk in Afghanistan die voor de Nederlandse troepen had gewerkt over de mogelijkheden voor bescherming en geeft sindsdien lokale medewerkers van de Nederlandse missies informatie over de bestaande Nederlandse regelingen.

Groot risico

Dat er een groot risico is voor alle bewakers is duidelijk, zij stonden zichtbaar aan de poort en gingen op patrouille. Er zijn al minstens 15 ASG-bewakers die voor Nederland hebben gewerkt gedood door de Taliban. Ook bij VluchtelingenWerk krijgen we berichten over bewakers die ondergedoken zitten, steeds van adres wisselen, die hun kinderen niet naar school durven laten gaan, die mishandeld zijn. Bijvoorbeeld een defensiebewaker die aangeeft dat hij is opgepakt, gevangengezet en dermate gemarteld door de Taliban dat hij geen zwaar werk meer kan doen. Zijn broer is door de Taliban gedood. Een andere bewaker geeft aan dat hij opgepakt en mishandeld is terwijl de Taliban zeiden dat hij het Nederlandse leger heeft geholpen tegen de Taliban en heeft bijgedragen aan het doden van Talibanstrijders. Een ambassadebewaker geeft in Trouw aan dat hij zich al drie jaar schuilhoudt. “Ik leef onder een andere naam en zelfs dan ga ik bijna nooit naar buiten”. Vóór de val van Kabul noemde het Europees Asielagentschap tolken en bewakers van de internationale troepen al topprioriteitsdoelwit van de Taliban. In de huidige richtlijnen van EUAA worden zij genoemd als groepen voor wie politieke vervolging in het algemeen aangenomen wordt (er hoeft dus niet nog individueel aangetoond te worden dat ze risico lopen).

Jarenlange onduidelijkheid over bescherming defensiebewakers

Er is in de jaren na de val van Kabul veel onduidelijkheid geweest over de mogelijkheid van evacuatie van defensiebewakers tegenover de Kamer. De Kamer had direct de wens geuit de bewakers over te brengen vanwege hun zichtbare en risicovolle werk voor Nederland en de Kamer dacht dat dat geregeld was. De bewakers waren dan ook de aanleiding voor [de motie Belhaj in 2021](#).

In de praktijk bleek dat alleen defensiebewakers die vóór 11 oktober 2021 hadden gemaaild onder de speciale voorziening vielen en mochten komen (in totaal 32) en dat de bewakers die na 11 oktober 2021 mailden, afgewezen werden. De bewakers ervaren het als zeer onrechtvaardig dat een deel wel is overbracht, maar mensen die te laat mailden niet. Mensen waren na de val van Kabul juist vanwege hun werk voor Nederland bezig onderduikadressen te vinden en konden ook om andere redenen niet zo snel mailen. Een bewaker moest bijvoorbeeld 2 uur reizen om internetbereik te hebben. Velen spraken niet goed genoeg Engels en wisten niet wie ze konden vertrouwen om te helpen met mailen.

Zoals in het rapport van de commissie Ruys van oktober 2023 staat over deze onduidelijkheid tussen kabinet en Kamer: “Afghaanse ambassadebewakers ... komen volgens Kamerleden wel in aanmerking voor overbrenging, maar volgens het kabinet niet, en overbrengingsverzoeken van bewakers van militaire objecten worden afgewezen, terwijl Kamerleden aangeven dat zij als hoog-profielmedewerkers voor overbrenging in aanmerking komen op basis van de werkafspraken voor de tolken”.

Toen uw kamer vragen gingen stellen over de beslisspraktijk kregen zij onduidelijke antwoorden. In antwoorden op de Kamervragen of defensiebewakers een beroep konden doen op de tolkenregeling was het antwoord steeds kort gezegd dat dat kon als ze aan de voorwaarden voldeden. In de praktijk werden defensiebewakers voor de tolkenregeling allemaal afgewezen (behalve de 2 commandanten die vóór de val van Kabul naar Nederland zijn overgebracht).

Na publicatie van het rapport Ruys, leek er duidelijkheid te komen. Het kabinet gaf in een brief van 17 oktober 2023 aan zich de conclusies uit het rapport aan te trekken en te onderzoeken hoe een groep ASG- en ambassadebewakers alsnog over te brengen. In december 2023 liet defensie weten dat er een herbeoordeling zou komen voor de ASG-bewakers die langer dan een jaar gewerkt hadden en op 28 juni 2024 gaf het Kabinet aan uitvoering te willen geven aan de motie door een (in omvang en tijd)

afgebakende groep Afghaanse bewakers die zich voor Nederland (Buitenlandse Zaken en Defensie) hebben ingezet, voor overbrenging in aanmerking te laten komen.

Tot in de beschamende brief van 27 september 2024 werd teruggekomen op deze belofte. We vinden het uiterst cynisch dat de kosten nu als belangrijk argument worden opgevoerd. Aan mensenlevens hangt geen prijs.

Afbakening

In de motivering van het besluit van 27 september 2024 om de bewakers toch niet over te brengen, wordt verwezen naar hoeveel bewakers er ooit hebben gewerkt bij ASG. In de praktijk moeten ASG bewakers zelf een verzoek om bescherming indienen, concreet liggen er volgens de beslisnota hiertoe 31 verzoeken van ambassadebewakers en 137 verzoeken van ASG-bewakers. Dit nadat de speciale voorziening van 11 oktober 2021 is gepubliceerd en na het besluit in december 2023 dat er een herbeoordeling zou plaatsvinden. Daarnaast weten we van commandant Nesar Naeemi dat 37 van de 137 defensiebewakers die een verzoek deden, inmiddels toestemming hebben naar Australië te gaan. Of de rest van de aanvragers onder de afgebakende criteria valt moet nog beoordeeld worden. De ervaring leert ook dat mensen regelmatig besluiten niét te komen omdat ze hun te oude kinderen, ongetrouwde zussen of ouders dan moeten achterlaten, terwijl ze daarvoor verantwoordelijkheid dragen. Het ligt niet voor de hand dat zich ineens 3 jaar na de val van Kabul nog zeer veel bewakers zouden melden. Sinds de openbaarmaking van het besluit over de herbeoordeling van december 2023 hebben zich in driekwart jaar naar ons weten 11 nieuwe ASG-bewakers gemeld.

Tot slot

In de brief van 27 september 2024 staat dat het kabinet oog houdt voor schrijnende gevallen. Dit is geen oplossing. Deze groep bewakers lopen risico vanwege het zichtbare werk dat ze voor Nederland deden. Het is niet te begrijpen dat ze al 3 jaar het huis niet uit kunnen en zitten te wachten op de besluitvorming in Nederland. Veel bewakers zijn gescheiden van hun gezin zitten ondergedoken, sommigen zijn mishandeld en gemarteld. Het is niet te begrijpen dat zij voor Nederland moeten bewijzen dat er een causaliteit is tussen hun werk voor Nederland en de mishandelingen en bedreigingen door de Taliban, terwijl ze volgens EUAA systematisch vervolgd worden. Het is niet te begrijpen dat zij eerst heel lang geen antwoord kregen op hun e-mails. Dat ze vervolgens zonder uitleg werden afgewezen. Dat ze toen een rechter aangaf dat er wel een motivering gegeven moest worden bij de afwijzingen, daarna werden afgewezen met als enig argument dat ze niet direct voor Nederland hadden gewerkt. Dat dit argument later werd teruggetrokken omdat het niet juridisch houdbaar was en dat ze toen werden afgewezen omdat ze te laat waren of geen risico zouden lopen. En het is beschamend dat ze hoop kregen toen het kabinet besloot ze te gaan overbrengen en dat die belofte nu dreigt te worden gebroken.